

Kuntalaisaloite Kuolimon Natura 2000 -alueen suojelun kehittäminen

1/10.03.01.00.00/2023

Khall 3.10.2022 § 106

Valmistelija: hallintojohtaja Virpi Myllyharju, puh. 040 848 7210,
etunimi.sukunimi@savitaipale.fi

Kuntalaisaloite.fi -palvelussa on julkaistu 20.9.2022 aloite, joka on lähetetty Savitaipaleen kuntaan 26.9.2022. Vastuuhenkilö on Ilkka Huovio.

Aloitteen sisältö:

Ehdotan, että kunta tehostaa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa Kuolimon suojelua:

1. Parantamalla hiilineutraalia maankäyttöä ja Kuolimon elinympäristön hoitoa.
2. Kokoaa yhteen kuntatasolla kertynyttä luontotietoa, kehittää yhdessä kertynyttä luontotietoa olemassa olevien toimijoiden ja verkostojen kanssa, tehostaa jo olemassa olevan tiedon käyttöä ja uuden tiedon tuottamista (ks. naturakuolimo.com, linkit).
3. Aloittaa Natura-alueen toimenpideohjelman työstämisen.
4. Edistää kaukokartoitusmenetelmien hyödyntämistä Kuolimon luonnontilan seurannassa.
5. Perustaa pienen väliaikaisen tutkimusyksikön, joka vastaa hankkeen koordinaatiosta, viestinnästä ja yhteistyön kehittämisestä.
6. Laajentaa Kuolimon 2019 perustettuja luonnonsuojelualueita liittämällä siihen Pöksänlahden vuonoalueen ja kolme kangasvuokkokohdetta.

Aloitteen lisätiedot

Kotisivu naturakuolimo.com, josta linkitys potentiaaliin yhteistyökumppaneihin.

Ehdotus: Esittelijä kunnanjohtaja Johanna Mäkelä

Kunnanhallitus merkitsee aloitteen saapuneeksi ja lähettää sen edelleen tekniseen toimeen jatkovalmisteluun.

Päätös: Hyväksyttiin yksimielisesti.

Tekla 9.2.2023 § 6

Valmistelija: Vesa Roiko-Jokela, 0400 558 063,
vesa.roiko-jokela@savitaipale.fi

Teknisen lautakunnan esittämä vastine Kuntalaisaloitteeseen: Kuolimon Natura 2000-alueen suojelun kehittäminen.

Vastine kuntalaisaloitteeseen, jossa on esitetty, että kunta tehostaa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa Kuolimon suojelua koskevissa asioissa. Vastinetta on valmisteltu yhteistyössä teknisen toimialan ja JS-Enviro Oy / Juha Saajorannan kanssa:

Aloitteen kohta 1.: Parantaa hiilineutraalia maankäyttöä ja Kuolimon elinympäristön hoitoa

Taustaa

Alueen yhdyskuntarakenteella on keskeinen vaikutus hiilidioksidipäästöjen suuruuteen. Yhdyskuntarakenteen päästöihin vaikuttavat liikenteen, asumisen sekä muun ihmisen toiminnan aiheuttamat päästöt. Yhdyskunnan rakenne ohjaa ihmisen toimintoja.

Taajama-alueen yhdyskuntarakenteen suunnittelussa lainsäädännön perustan muodostaa maankäyttö- ja rakennuslaki. Myös ympäristölainsäädännössä on yhdyskuntien rakentamiseen liittyviä säädöksiä. Tärkeimpiä ohjeistuksia/lupia, joilla säädellään rakentamisen maankäyttöä ja elinympäristön hoitoa erityisesti kaavoitetuilla alueilla ovat ainakin:

1. kunnan rakennusmääräykset
2. rakennusluvat
3. toteutettava/toteutettu kaavoitus, erityisesti asema- ja rantayleiskaavoitus
4. ympäristöluvat
5. infrasuunnittelu

Edellä esitettyjen työkalujen avulla on mahdollista saada päästövähennyksiä aikaan estämällä yhdyskuntarakenteen hajautuminen. Keskeisiä keinoja ovat kaavoitus, liikennesuoritteiden määrän pienentäminen, joukkoliikenteen kehittäminen, työmatkojen etäisyyksien pienentäminen ja uusien rakennusalueiden kaavoittaminen siten, että voidaan hyödyntää olemassa olevaa kaukolämpö- ja viemäriverkkoa sekä hallita hulevesiä ja eroosiota.

Yksittäisinä keinoja voivat olla mm. etätöiden suosiminen aina, kun se on mahdollista sekä hulevesien käsittelyn tehostaminen kosteikkojen avulla. Ensiksi mainitulla vaikutetaan liikennesuoritteiden määrään, jälkimmäisellä kiintoaineen ja ravinteiden huuhtoumiin.

Kuolimon veden laatu on hiljalleen muuttumassa. Keskeisiä kuormittajia ovat metsätalous ja luonnonhuuhtouma, jonka merkitys kasvaa ilmastonmuutoksen myötä. Kuolimon ravinne- ja kiintoainekuormaa on kuvattu Kuolimon vesiensuojelun yleissuunnitelmassa (Otso metsäpalvelut 2017). Tämän mukaisesti Kuolimon kokonaisfosforikuormituksesta 36 % tulee metsistä luonnonhuuhtoumana ja 17 % laskeutuneena. Näiden kuormituslähteiden kuormituksen vähentäminen on vaikeaa. Peltoviljely aiheuttaa 30 % kokonaisfosforikuormituksesta, haja-asutus 8 % ja metsätalous 6 %. Näiden kuormituslähteiden kuormituksen määrää voidaan vähentää tehostamalla vesiensuojelutoimia. Kokonaisuutena vajaa puolet kokonaisfosforikuormituksesta tulee sellaisista lähteistä, joista tulevaa kuormitusta pystytään vähentämään vesiensuojelun avulla.

Savitaipaleen kunnan rooli kuntalaisaloitteen kohdan 1. toimenpiteiden osalta

Konkreettisimmin Savitaipaleen kunnan rooli kohdistuu toimintoihin, joita voidaan hallita kappaleessa 1. esitetyillä toimenpiteillä 1-5. Luettelossa esitetyt toimenpiteet kohdistuvat suoraan tai lähes suoraan yhdyskunnan rakenteeseen tai rakentamiseen. Mitä tulee yhdyskunnan rakenteen tiivistymiseen maaseutuvaltaisissa, pienissä kunnissa, tapahtuu se luontaisesti asukkaiden ikääntymisen ja haja-asutusalueiden autioitumisen myötä.

Kuolimon osalta kunnalla on vähän mahdollisuuksia suoraan vaikuttaa

luontaiseen tai maatalouden sekä metsätalouden päästöihin tai toimiin, joilla näiden osalta edistetään hiilineutraalia maankäyttöä, muuten kuin omistamiensa metsien osalta. Kunnalla ei myöskään ole maaomistusta, joka soveltuu suojelualueiksi.

Kunnan tulee kuitenkin olla aktiivinen sellaisten toimien suunnittelussa ja toteutuksessa, jotka tähtäävät edellä esitettyihin tavoitteisiin.

Aloitteen kohta 2.: Kokoa yhteen kuntatasolla kertynyttä luontotietoa, kehittää yhdessä kertynyttä luontotietoa olemassa olevien toimijoiden ja verkostojen kanssa, tehostaa jo olemassa olevan tiedon käyttöä ja uuden tiedon tuottamista (ks. naturakuolimo.com, linkit)

Kuolimon tilasta on olemassa veden laadun seurantatietoa, kalastoon, muuhun eläimistöön ja kasvillisuuteen sekä luontotyyppeihin ja alueen geologiaan ja geomorfologiaan (Geopark -hanke) liittyvää tietoa. Kuten lausunnoissa on todettu, tämä tieto on hajallaan ja ensimmäinen tehtävä olisikin saattaa olemassa oleva tieto yhteen niin kansalaisten, kuin viranomaisten ja tutkijoiden käyttöön.

Savitaipaleen kunta tai Kuolimon ympäristökunnat yhdessä voisivat toteuttaa hankkeen, jossa olemassa oleva tieto kerätään yhteen paikkaan. Käytännössä tämä voisi toimia esim. Savitaipaleen kirjaston tai yritystalon yhteydessä siten, että projektiluontoisesti kerätään ko. aineisto, kirjallisessa muodossa oleva aineisto erikseen ja sähköisessä muodossa oleva aineisto portaaliin, josta se olisi eri intressitahojen hyödynnettävissä joko ilmaiseksi, tai maksua vastaan. Osana portaalia on sen ylläpito ja uuden aineiston siirtäminen ko. portaaliin.

Hankkeella voisi olla merkitystä myös Savitaipaleen kunnan imagomarkkinoinnissa.

Aloitteen kohta 3.: Aloittaa Natura-alueen toimenpideohjelman työstämisen.

Vastuu Natura 2000 -alueisiin liittyvissä asioissa on alueellisilla ELY-keskuksilla. Tässä tapauksessa siis Kaakkois-Suomen ja Etelä- Savon ELY-keskuksilla. Tämä koskee niin hankkeen taloudellista kuin toiminnallistakin toteutusta. Tämä ei toki merkitse sitä, etteikö kunta osallistuisi aktiivisesti otsikossa mainitun toimenpideohjeen työstämiseen olemalla mukana ohjausryhmätyöskentelyssä sekä luovuttamalla hallinnassaan olevaa tietoa aineistoa ko. hankkeen käyttöön.

Aloitteen kohta 4.: Edistää kaukokartoitusmenetelmien hyödyntämistä Kuolimon luonnontilan seurannassa

Järven tilan kaukokartoitusmenetelmät liitetään järven kasvillisuuden muutosten seurantaan pitkällä aikavälillä. Kasvillisuuden muutos ilmentää järven tilan muutosta, normaalisti rehevämpään suuntaan. Suomessa on toteutettu lähinnä tutkimus- ja projektikehitysmielessä järvien kaukokartoitusta ilmakuvien avulla (esim. ILMAVERSO-OHKE -hanke). Näissä on käytetty kansallisen ilmakuvausohjelman väri-infrakuvia. Ilmakuvauksen toteutus ei sinänsä liene teknisesti ongelmallista, mutta arviointi- ja laskentamenetelmät, joilla kuvamateriaali saadaan luotettavasti korreloimaan järven todellisen tilanteen kanssa, ovat vielä kehitysvaiheessa. Ilmakuvauksen ja tulevaisuudessa mahdollisesti myös satelliittikuvaus tarjoavat mielenkiintoisen mahdollisuuden sillä edellytyksellä, että tulosten tulkinta saadaan luotettavaksi.

Tällä hetkellä kaukokartoitus on kehitysvaiheessa kansallisella tasolla, joten Savitaipaleen kunnalla ei ole tässä vaiheessa mahdollisuutta toteuttaa Kuolimon tilan kaukokartoitusta muuta kuin tarjoamalla järveä kansallisen projektin koekohteeksi tutkittaessa karujen järvien tilan muutosta pitkällä ajanjaksolla.

Aloitteen kohta 5.: Perustaa pienen väliaikaisen tutkimusyksikön, joka vastaa hankkeen koordinaatiosta, viestinnästä ja yhteistyön kehittämisestä.

Esimerkki tällaisesta tutkimusyksiköstä on Pyhäjärvi-instituutti, joka toimiiin Säkylän Pyhäjärven alueella kuntien ja valtion sekä alueen elintarviketeollisuuden rahoituksella (www.pyhajarvi-instituutti.fi). Ko. instituutti on tiiviisti kytköksissä myös alueen maatalouteen ja ylipäätään elintarviketuotantoon ja vastaa Pyhäjärven veden laadun seurannasta.

Kuolimon alueella toimii Saimaan vesi- ja ympäristötutkimus, joka toteuttaa jo tällä hetkellä ammattimaisesti Kuolimon veden laadun seurantaa, eli tässä mielessä erilliselle tutkimusorganisaatiolle ei liene tarvetta.

Kaakkois-Suomen ELY -keskus toteaa lausunnossaan, että Lappeenrannassa toimivat LAB ja LUT tuottavat tarvittavaa, projektikohtaista tietoa. Tämä pitää paikkansa, mutta tämäkin tieto tulee olla kerättyä yhteen paikkaan, eli jälleen päädytään yllä esitettyyn portaaliin, johon em. tieto tulisi aina projektin päätyttyä saattaa. Se tieto, mistä alueella voi olla puutetta, on luonnontieteellisen tutkimustiedon hankinta. Tätäkin tietoa on kuitenkin saatavissa esim. Jyväskylän yliopiston ympäristötutkimuskeskuksesta.

Oikeastaan kysymys kuuluu, käytetäänkö tai osataanko olemassa olevia organisaatioita käyttää tehokkaasti hyväksi.

Aloitteen kohta 6.: Laajentaa Kuolimon alueelle v. 2019 perustettuja luonnonsuojelualueita liittämällä siihen Pöksänlahden vuonoalue ja kolme kangasvuokkokohtetta

Pöksänlahdessa on voimassa oleva, lainvoimainen asemakaava ja alue on kunnan strategiaan liittyvä alue, jonka rakentamiseen liittyvä toteutus tulisi ratkaista vuoteen 2025 mennessä.

Aloitteessa mainitut kangasvuokkoesiintymät ovat pienialaisia ja sijoittuvat alueille, joihin ei ole osoitettu rakentamista.

Ehdotus: Esittelijä: Vesa Roiko-Jokela, 0400 558 063,
vesa.roiko-jokela@savitaipale.fi

Tekninen lautakunta esittää yllä olevaa vastinetta edelleen kunnanhallitukselle ja valtuustolle hyväksyttäväksi.

Päätös: Hyväksyttiin yksimielisesti

Khall 13.3.2023 § 37

Ehdotus: Esittelijä kunnanjohtaja Johanna Mäkelä

Kunnanhallitus hyväksyy teknisen lautakunnan vastineen kuntalaisaloitteeseen ja esittää sitä edelleen kunnanvaltuustolle hyväksyttäväksi.

Päätös: Hyväksyttiin yksimielisesti.

Kunnanvaltuusto 22.05.2023 § 13

Päätös Hyväksyttiin yksimielisesti.